

บทที่ 2

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

2.1 ประวัติความเป็นมา

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (The Bank for Agricultural and Agricultural Cooperative : BAAC) หรือเรียกย่อ ๆว่า ธ.ก.ส.จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2509 โดยรับโอนกิจการมาจากธนาคารเพื่อการสหกรณ์ เป็นรัฐวิสาหกิจในสังกัดกระทรวงการคลัง มีอำนาจกระทำการภายในขอบเขตวัตถุประสงค์ตามที่ระบุไว้ในมาตรา 9 และมาตรา10 แห่งพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. 2509 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมตามพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2519 และพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2525โดยระบุว่า “ ธนาคารมีวัตถุประสงค์ให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อส่งเสริมอาชีพหรือการดำเนินงานของเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตร ” และในมาตรา 10 ได้กำหนดให้ธนาคารมีอำนาจกระทำการภายในขอบเขตแห่งวัตถุประสงค์ตามมาตรา 9 ซึ่งอำนาจเช่นนี้ให้รวมถึง

1. ให้กู้เงินแก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร หรือสหกรณ์การเกษตร
2. ค้ำประกันเงินกู้บุคคลดังกล่าวใน ข้อที่ 1 กู้จากสถาบันการเงินอื่นๆ ทั้งนี้ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของ ธ.ก.ส.
3. จัดหาเงินทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงานของธนาคาร
4. จัดให้ได้มา ถือกรรมสิทธิ์หรือทรัพย์สินสิทธิ ครอบครอง เช่าหรือให้เช่า เช่าซื้อหรือให้เช่าซื้อ โอนหรือรับโอนสิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่า จำนองเพื่อรับจำนอง จำนำหรือรับจำนำ ขายหรือจำหน่ายด้วยวิธีอื่นใด ซึ่งสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์
5. รับฝากเงินที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถาม หรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันมีกำหนด
6. ให้กู้เงินแก่ผู้ฝากเงินภายในวงเงินที่ฝากไว้กับธนาคาร โดยใช้เงินฝากเป็นประกันรวมทั้งการออกหนังสือค้ำประกันผู้ฝากเงินในวงเงินค้ำประกันซึ่งไม่เกินจำนวนเงินฝาก
7. ออก ซื้อหรือ ขายตั๋วเงินหรือตราสารเปลี่ยนมืออื่นใด รวมทั้งเก็บเงินตามตั๋วเงินหรือ ตราสารเปลี่ยนมือ ดังกล่าว
8. มีบัญชีเงินฝากไว้กับธนาคารอื่นเท่าที่จำเป็นแก่การดำเนินธุรกิจ
9. ซื้อหลักทรัพย์ของรัฐบาล เช่น พันธบัตร หรือตั๋วเงินคลังตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร

10.เรียกเก็บดอกเบี้ยเงินกู้ ค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับการให้กู้เงิน หรือค่าประกันเงินกู้และค่าบริการอื่น

11.เป็นตัวแทนของส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจเพื่อเรียกเก็บค่าที่ดิน ค่าชดเชย การลงทุน ค่าบริการ ค่าธรรมเนียม หรือเงินประเภทอื่น ตามที่ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจได้มอบหมายให้ธนาคารเรียกเก็บจากบุคคลหนึ่งบุคคลใด

12.จัดให้มีการสงเคราะห์ตามสมควรแก่ผู้จัดการ พนักงาน ลูกจ้าง หรือผู้พ้นจากการเป็นผู้จัดการ พนักงาน หรือลูกจ้างของ ธ.ก.ส. และครอบครัวของบุคคลดังกล่าว

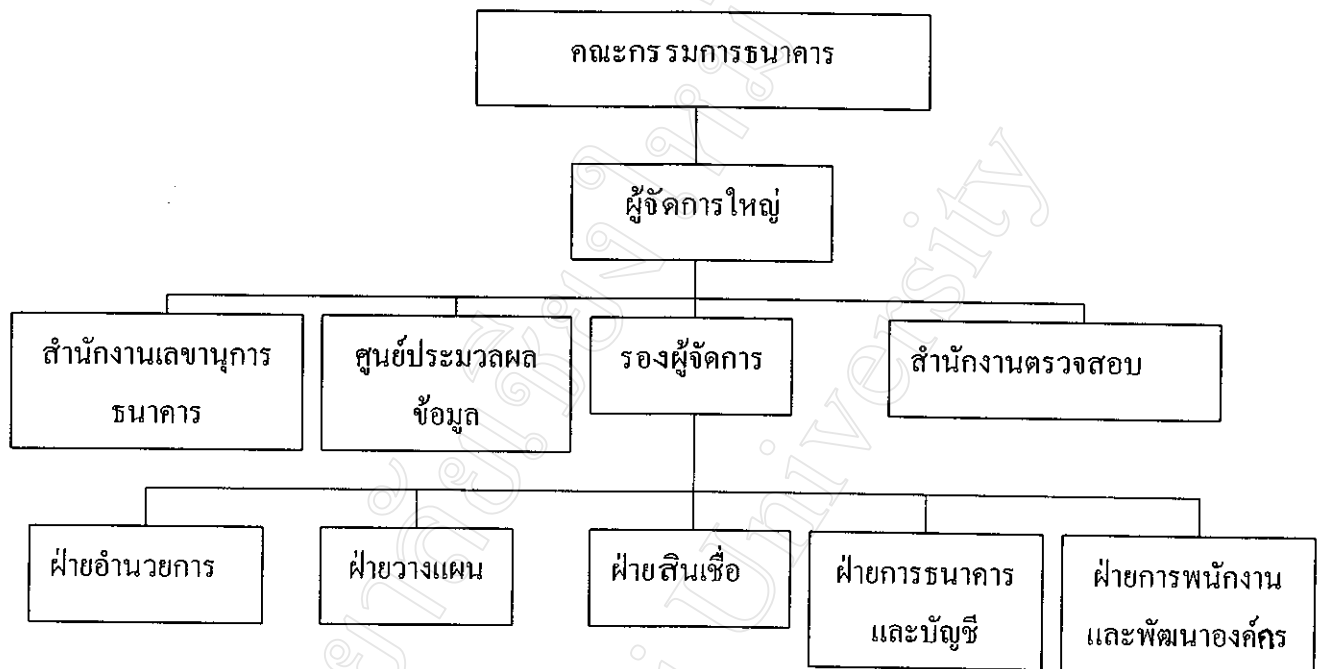
13.กระทำการกิจกรรมอย่างอื่นบรรดาที่เกี่ยวกับหรือเนื่องในการจัดให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของธนาคาร

จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวตามมาตรา 9 และ 10 แห่ง พ.ร.บ. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตรได้ให้อำนาจ ธ.ก.ส. กระทำหน้าที่ให้กู้เงินแก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตร เพื่อใช้เฉพาะในการเกษตรเท่านั้นและการให้กู้แก่ผู้ที่มีไร่เกษตรกรรมนั้นจะกระทำได้อีกต่อเมื่อบุคคลนั้นมีเงินฝากกับ ธ.ก.ส. เท่านั้น

2.2 โครงสร้างและการจัดองค์กรของ ธ.ก.ส.

ธ.ก.ส. มีการแบ่งส่วนงานออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับสำนักงานใหญ่และระดับสาขา

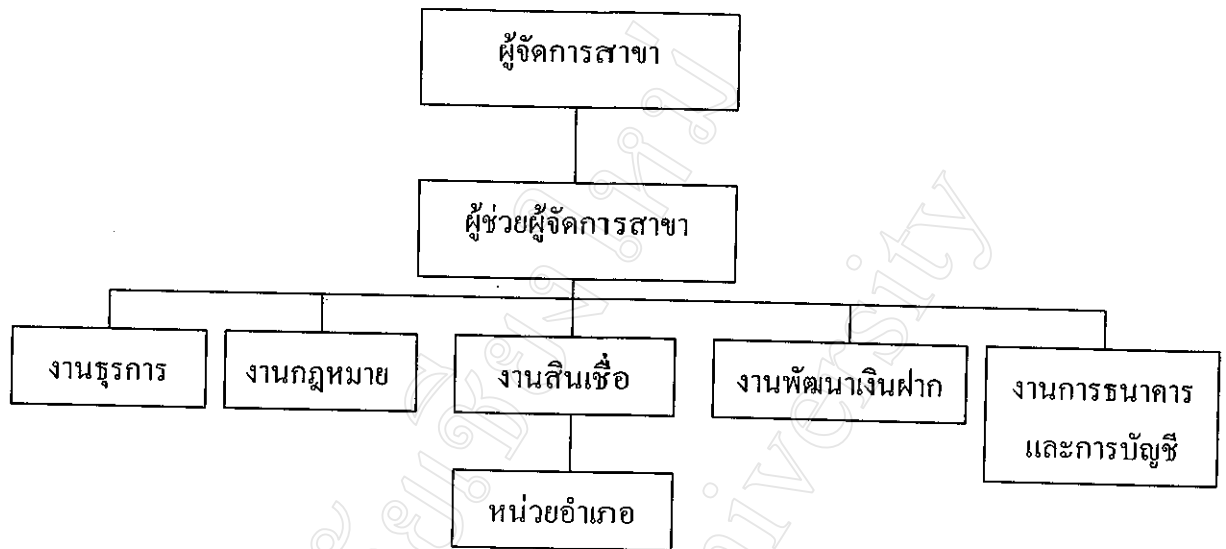
ระดับสำนักงานใหญ่ มีการแบ่งส่วนงานที่สำคัญ ดังนี้ สำนักเลขานุการธนาคาร ศูนย์ประมวลข้อมูล และสำนักงานตรวจสอบ ซึ่งขึ้นตรงต่อผู้จัดการใหญ่ ส่วนหน่วยงานระดับฝ่ายได้แก่ ฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายวางแผน ฝ่ายสินเชื่อ ฝ่ายการธนาคารและบัญชี และฝ่ายการพนักงานและพัฒนาองค์กร มีรองผู้จัดการใหญ่ ช่วยดูแลและบังคับบัญชา ดังแสดงในภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 โครงสร้างการจัดองค์กร ธ.ก.ส. สำนักงานใหญ่

ที่มา : รายงานประจำปี ธ.ก.ส. 2541

ระดับสาขา มีหน้าที่ดำเนินการธุรกิจของ ธ.ก.ส. ในเขตท้องที่ที่กำหนด โดยมีผู้จัดการสาขาเป็นผู้รับผิดชอบ แบ่งส่วนงานออกเป็น 5 สายงาน คือ งานธุรการ งานกฎหมาย งานสินเชื่อการเกษตร หน่วยพัฒนาเงินฝากและงานการธนาคารและการบัญชี ดังแสดงในภาพที่ 2.2 ซึ่งแต่ละสาขาจะมีหน่วยอำเภอที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการให้บริการสินเชื่อการเกษตรแก่เกษตรกรในเขตท้องที่ที่กำหนด รวมทั้งการให้คำแนะนำชี้แจงการให้สินเชื่อแก่เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร ดูแลเกี่ยวกับการใช้เงินกู้ ตลอดจนติดตามและเร่งรัดการชำระหนี้ มีหัวหน้าหน่วยเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อหัวหน้าสินเชื่อของสาขาในจังหวัดนั้น ๆ ในบางจังหวัดที่มีเขตพื้นที่กว้างมากเป็นพิเศษ อาจมีการจัดตั้งสาขาย่อย เพื่ออำนวยความสะดวกแก่เกษตรกร โดยดำเนินงานด้านต่าง ๆ เช่นเดียวกับสาขา แต่ผู้จัดการสาขาย่อยจะขึ้นตรงกับผู้จัดการสาขาในเขตท้องที่นั้น ๆ

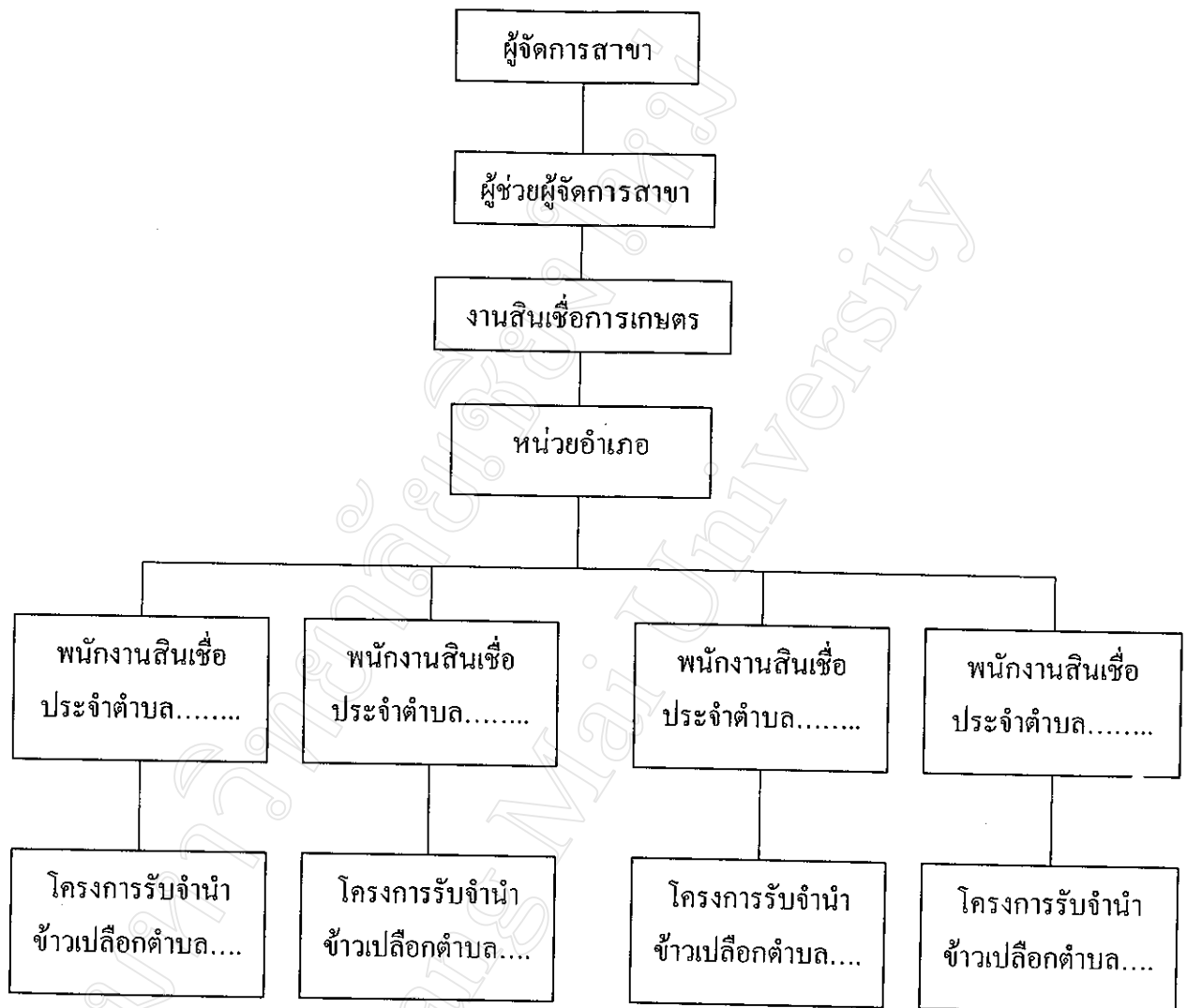

ภาพที่ 2.2 โครงสร้างการจัดองค์กร ธ.ก.ส. สำนักงานสาขา

ที่มา : รายงานประจำปี ธ.ก.ส. 2541

2.3 โครงสร้างและการจัดองค์กรของ ธ.ก.ส. ในโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

โครงการรับจำนำข้าวเปลือก เป็นโครงการตามนโยบายของรัฐบาลที่มอบหมายให้ ธ.ก.ส. เป็นผู้ดำเนินการรับผิดชอบ โดยเป็นงานที่เสริม นอกเหนือจากงานประจำที่ปฏิบัติอยู่ โดยจะมอบหมายให้แต่ละสาขารับผิดชอบในแต่ละพื้นที่ของตนเองและแบ่งการปฏิบัติงานให้กับเจ้าหน้าที่สินเชื่อรับผิดชอบดูแลตามพื้นที่ที่ตนเองดูแลในการให้สินเชื่อประเภทอื่น ๆ ของ ธ.ก.ส. โดยมีโครงสร้างของการบริหารงานในโครงการดังแสดงในภาพที่ 2.3

ภาพที่ 2.3 โครงสร้างการจัดองค์กรของ ช.ก.ส. ในโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

ที่มา : รายงานประจำปี ช.ก.ส. 2541

2.4 นโยบายและการดำเนินงานด้านสินเชื่อของ ธ.ก.ส.

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคนิ (2534 : 15 - 30) ได้สรุปนโยบายและการดำเนินงานด้านสินเชื่อของ ธ.ก.ส. ไว้ดังนี้

แผนวิสาหกิจธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2533-2537) ได้กำหนดนโยบายการดำเนินงานด้านการพัฒนาและขยายวงเงินสินเชื่อไว้ดังนี้

1. พิจารณาดำเนินการพัฒนารูปแบบและขั้นตอนการดำเนินงานให้บริการสินเชื่อการเกษตรทั้งระบบให้เหมาะสม สะดวก รวดเร็ว ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย

2. ขยายการให้สินเชื่อครอบคลุมและเกิดประโยชน์แก่เกษตรกรระดับกลางและเล็กให้มากที่สุด เพื่อลดบทบาทเงินกู้ธนาคารอื่น ทั้งนี้ รวมถึงการให้สินเชื่อเพื่อสนับสนุนโครงการตามนโยบายรัฐบาล

3. ขยายการให้สินเชื่อผ่านระบบสถาบันเกษตรกร โดยการสนับสนุนและส่งเสริมธุรกิจและการตลาดควบคู่ไปกับการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานของสถาบันเกษตรกรให้เกิดความเข้มแข็งยิ่งขึ้น รวมทั้งสนับสนุนการจัดตั้งและการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร

4. ขยายบทบาทการดำเนินงานของ ธ.ก.ส. โดยส่งเสริมบทบาทของเกษตรกรในด้านการปรับปรุงคุณภาพผลผลิต การแปรรูป และธุรกิจเกษตร เพื่อยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของชาวชนบท

5. ดำเนินงานสินเชื่อให้สอดคล้องและสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมตามแผนวิสาหกิจธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2533-2542) ซึ่งกำหนดนโยบายการดำเนินงานด้านสินเชื่อและบริการ ดังนี้

1. สนับสนุนนโยบายของรัฐบาลในการให้บริการสินเชื่อแก่เกษตรกร เพื่อปรับโครงสร้างการผลิตทางการเกษตร การแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกรและจัดให้มีระบบประกันภัยพืชผลเพื่อลดความเสี่ยงภัยในการประกอบการเกษตร

2. ส่งเสริมและพัฒนาสถาบันเกษตรกรให้ดำเนินธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพสามารถเป็นที่พึ่งของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกได้อย่างแท้จริง

3. ขยายบทบาทการดำเนินงานด้านสินเชื่อของธ.ก.ส. โดยเร่งรัดให้บริการสินเชื่อแก่เกษตรกรในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องในการเกษตรรวมถึงการให้สินเชื่อที่เกี่ยวกับการศึกษา การรักษาพยาบาลและที่อยู่อาศัยแก่เกษตรกร

2.5 ประเภทบริการด้านสินเชื่อของ ธ.ก.ส.

แบ่งรูปแบบการให้บริการสินเชื่อด้านเกษตรกรรมประเภทต่าง ๆ ตามลักษณะกระบวนการผลิตของผลิตผลได้ 7 ประเภท ดังนี้

1.เงินกู้ระยะสั้นเพื่อการผลิต มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการผลิตทางเกษตรกรรมสำหรับฤดูกาลผลิตหนึ่ง ๆ มีระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ไม่เกิน 12 เดือน

2.เงินกู้ระหว่างรอการขายผลิตผล มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในระหว่างรอการขายผลิตผลเพื่อให้เกษตรกรสามารถเก็บผลิตผลไว้รอราคาโดยไม่จำเป็นต้องรีบขายผลิตผลออกสู่ตลาดมากเกินไป มีกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ไม่เกิน 6 เดือน อาทิเช่น โครงการรับจำนำข้าวเปลือก

3.เงินกู้ระยะปานกลาง มีวัตถุประสงค์เพื่อการลงทุนในทรัพย์สินการเกษตรซึ่งมีอายุใช้งานได้เกินกว่า 1 ปี มีกำหนดเวลาชำระคืนเงินกู้ไม่เกิน 5 ปี

4.เงินกู้เครดิตเงินสด เป็นเงินกู้ระยะสั้นเพื่อการผลิตอย่างหนึ่ง มีกำหนดระยะเวลาชำระคืนไม่เกิน 5 ปี

5.เงินกู้ระยะยาวเพื่อชำระหนี้สินเดิม มีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปชำระหนี้สินเดิม หรือเพื่อนำไปไถ่ถอน หรือซื้อที่ดินการเกษตร มีระยะยาวเวลาชำระคืนเงินกู้ไม่เกิน 12 ปี

6.เงินกู้ระยะยาวเพื่อการเกษตร มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นค่าลงทุนในสินทรัพย์ประจำทางการเกษตร หรือเพื่อปรับปรุงรูปแบบการผลิต กำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ไม่เกิน 15 ปี หรือในกรณีพิเศษอาจขยายให้ชำระคืนได้ไม่เกิน 20 ปี

7.เงินกู้สำหรับการประกอบอาชีพอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องเนื่องในการเกษตร มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายหรือเป็นค่าลงทุน สำหรับดำเนินงานในการประกอบอาชีพอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องเนื่องในการเกษตร มีกำหนดระยะเวลาชำระคืนภายใน 1 ปี สำหรับเงินกู้เพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่าย ส่วนเงินกู้เพื่อการลงทุนมีกำหนดระยะเวลาชำระคืนภายใน 15 ปี

สำหรับการดำเนินงานสินเชื่อในรูปแบบโครงการของ ธ.ก.ส. จำแนกได้ 2 ประเภท คือ

1.โครงการพิเศษของ ธ.ก.ส. จะเป็นโครงการเงินกู้ระยะยาวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ยากจนให้มีโอกาสพัฒนาการเกษตรให้มีประสิทธิภาพ

2.โครงการตามนโยบายของรัฐบาลเป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือแก้ไขความเดือดร้อนต่างๆของเกษตรกรที่ประสบภาวะการผลิตการเกษตร เช่น ได้รับความเสียหายจากภัยธรรมชาติ ผลผลิตมีปริมาณหรือคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐานหรือราคาผลิตตกต่ำเป็นต้น ลักษณะการช่วยเหลือจะเป็นการสนับสนุนเงินกู้ที่มีเงื่อนไขพิเศษผ่าน ธ.ก.ส. เช่น มีอัตราดอกเบี้ยต่ำ เป็นสินเชื่อเพื่อการผลิตระยะสั้นที่

ให้ผลตอบแทนเร็ว เช่น โครงการรับจำนำข้าวเปลือก โครงการช่วยเหลือผู้ประสบภัยความเดือดร้อนจากอุทกภัย เป็นต้น จากต้นปี 2539จนถึงสิ้นปี 2539 ช.ก.ส. ได้ดำเนินงานโครงการตามนโยบายของรัฐบาลรวม 29 โครงการ ให้บริการสินเชื่อแก่เกษตรกรรวม 2.27 ล้านครัวเรือน คิดเป็นเงินกู้รวมทั้งสิ้น 55,300 ล้านบาทหรือร้อยละ 92.30 ของการดำเนินงานสินเชื่อในรูปโครงการ โดยโครงการตามนโยบายของรัฐบาลที่สำคัญที่มีเกษตรกรได้รับความช่วยเหลือด้านเงินกู้มากที่สุดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ โครงการรับจำนำข้าวเปลือก โครงการปรับปรุงโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรและโครงการฟื้นฟูการเกษตร

ที่มา : รายงานประจำปี ช.ก.ส. 2538